

List izhaja
dvakrat na mesec.
Posamezna št. 75 p
Naročnina
mesečno 1.50 D.
Rokopisi se ne
vračajo.
Nefrankirana pisma
ne sprejemajo.

VOJNI INVALID

Poštnina plačana
v gotovini.

Uredništvo in
upravljanje v
Št. Peterski
vojašnici.

Glasilo izvršnega odbora udruženja vojnih invalidov, vdov in sirot kraljevine SHS.

15 invalidov reduciranih!

Vsi so brez sredstev, mnogi z družinami!

Kam naj gredo? Kam se naj obrnejo? Kdo jim da kruha, kdo nasiti njih otročičke?

15 invalidov, 90 — 100 odstotnih je vrgel Dr. Goršič, nesocialen šef socialne politike na cesto!

V času, ko raste socialna mizerija, v času, ko je potrebna podvojena skrb, da se ublaži trpljenje najnesrečnejšim iz najnesrečnejših, tistim, ki so žrtvovali posredno ali neposredno svoje zdrave ude, svoje zdravje, svojo mladost za ideal, za Jugoslavijo, državo Srbov, Hrvatov in Slovencev, se je udarilo po oddelku za socialno politiko z razdiralnim udarcem.

V času, ko bi trebalo vojne žrtve obvarovati bede in zime, se reducira socialna politika in iz nje oddelka se meče na cesto invalide, z družinami, 90—100odstotne in to proti obljubi ministra, ki jo je dal invalidom v Ljubljani, proti določilom zakona, ki izrečno govori, da imajo invalidi prednost. Dr. Goršič je obdržal neinvalida, reducirar pa invalide.

Dr. Goršič, nesocialen šef socialne politike je s tem odstranil vse tiste iz oddelka za socialno politiko, ki so imeli korajžo, da so kontrolirali njegovo delo, ki so imeli smelost in poštenost ter čast v prsih, da so izvrševali proti njegovim intencijam socialno delo. Ta udar, ki ga je zadel reduciranim invalidom dr. Goršič, ni samo lokalnega ljubljanskega pomena, nego bodo posledice prav kmalu čutili vsi invalidi brez izjeme. Ker odstranjeni so njih najboljši zastopniki iz oddelka za socialno politiko.

Takoj po tem udarcu se je lotil dr. Goršič Izvršnega odbora in mu poslal revizijo. On k temu ni upravičen, ali kaj njemu mar, ali je upravičen, ali ne. Moč ima, in on ljubi to moč, ter jo kaže vsem, kakor atlet v cirkusu svoje mišice publiki.

Bilo je že, da se je lotil naše organizacije, da ji iztrga dohodke iz kinopodjetij. Ali takrat je odločen nastop invalidov tega človeka poglaval nazaj v meje skromnosti. Potuhnil se je začasno in sedaj je zopet dvignil glavo.

Kdo ve, morda pred koncem. V agoniji dela človek vse mogoče sunke.

S sladkimi besedami in z vsemogočimi izgovori je naznanjal reduciranim dr. Goršič svoje delo. Nekoč smo gledali v kinematografu krmiljenje kače. Zajčki so ji bili podani, živi, brezme ni. Ona pa, kača, jih je gledala z zaljubljenimi očmi, jih pogladila z jezičkom, svojim kačjim in jih pobožala. Nato pa — hop... pogoltnila enega za drugim. EJ...

»Najboljši upravnik« pa ni reducirar. Njega, oziroma, on sam se je obdržal še nadalje. Kako ga vsi ljubijo, je dokaz, da ima pri sodišču kar šest tožb, da ga je sodišče tako »lepo« kvalificiralo kot sodnika in še sedaj dosledno in enoglasno odklanjajo njegovo vrnitev. Neverjetno, da je tak človek še mogoč v državni službi. Neverjetno, da se to godi ravno v Jugoslaviji. Ali res ni merodajnih ljudi, mož-značajev, ki bi naredili konec takemu početju?

Kaj sedaj? Kam sedaj? Kvišku glave, žrtve, dvakratne žrtve! Mi, ki ste nas zastopali, stojimo za vami. Nas je na tisoče in mora pod naporom naše organiziranosti pasti tisti, ki nas sovraži.

In padel bo, to prisegamo, ker še verujemo v pravičnost kralja, našega protektorja.

Kaj je s trafikami.

Razpis trafik, ki jih je Komisija za pregled malih trafik določila kot v rokah nezaščitene osebe, se je izvršil še meseca julija v Ur. listu št. 64. Stavljen je bil enomesečni rok za vlaganje prošelj.

Naletelo je na kupe prošelj, ki čakajo še vedno rešitve.

Prošilci čakajo že nestrpljivo in so tudi vsi v potrebi za zaslužek. Vse prošnje more rešiti edino gori navedena komisija za pregled malih trafik, ki pa se sedaj ne sestane. Preteklo bo kmalu pol leta, odkar je prenehala delovati, ker je morala počakati na potek razpisa.

Sedaj pa se ne zgane, da bi rešila kupe prošelj vojnih žrtev kljub vednim urgencam.

Ali že ni čas, da prične 3 mesece po zapadlem roku zopet z delom. Naj se že vendar enkrat uresniči tolažbo mnogim potrebnim prošencem. Zvedeli smo, da bi moral iti cel elaborat z vsemi prošnjami v Beograd, s čemur se pa Delegacija ministrstva financ v Ljubljani ne strinja. Naprosilo se je monopolsko upravo v Beogradu, da bi določila raje svojega zastopnika v komisijo, ki bo reševala prošnje.

Ne vemo, ali so v Beogradu s tem zadovoljni ali ne, vemo samo, da se cela zadeva vleče že kakor dolga kača na škodo vojnih žrtev, ki težko čakajo rešitve.

Pri naših razmerah bi morali res vedno trobiti kakor nekdanj v Jerihi, da bi zbudili nekatere dremajoče funkcionarje, ki imajo vedno za vsako reč »dovolj vremena«.

Razgled po svetu in domovini.

Ali so taki predpisi? Tovariš, ki se je pretekli teden predstavil specialni komisiji za pregled invalidov v Ljubljani, se je vrnil zelo razburjen, ker mu je ta komisija neopravičeno odtrgala precej procentov delanezmožnosti. Na kakšni podlagi se je to zgodilo, nam je nerazumljivo. Eno nogo ima nad gležnji amputirano, na drugi nogi manjkajo vsi prsti in poleg tega je dobil tudi na glavo neki udarec. Imel je 90 odstotkov, sedaj pa mu jih je komisija reducirala na 51 odstotkov. V obzir je menda jemala njegov poklic. To nikakor ne gre, ker nihče ni svojega poklica siguren, invalid je pa vendar, ker ima take težke hibe, da mu jih noben poklic ne more popraviti. Hiba ga ovira in ga bo ovirala skozi celo življenje. Kje so taki predpisi?

Veliki župan Lukan je demisioniral. Kdo bo njegov naslednik, se še ne ve. Najbrž dr. Miroslav Plej.

Obletnica Rapalla je bila 12. t. m. To je dan, ko smo sami (ozir. naši državniki) izročili Italijanom primorske in istrske Slovence.

Petletnica premirja je bila 11. t. m. To je dan, ko se je pred petimi leti končala svetovna vojna s premirjem. Na ta dan ej pa zadnji avstrijski cesar zbrisal s svojim manifestom z zemljevida staro Avstro-Ogrsko.

V Nemčiji je kaos. Pri belem dnevu plenijo množice skladišča in trgovine. Kar na cesti slačijo bolj oblečene ljudi. Na Bavarskem so strmoglavili centralno vlado in se odtrgali od Nemčije. Ali državna bramba je pučiste aretirala. Med njimi je znani general Ludendorff. Stari svetniki si žele pač boga in zato hočejo monarhijo.

V Krakovu je vsled generalne stavke prišlo do hudih spopadov med delavci in policijo. So mrtvi in ranjeni.

Analfabeti v deželi 2000letne kulture. Zanimiva je statistika, ki jo objavlja italijanski minister za prosveto. Ljudi, ki ne znajo ne pisati ne čitati je v Calabriji 70%, Basilicata 65%, Puglia 59%, Molise 59%, Abruzzi 58%, Siciliji 58%, Sardiniji 58%, Campanii 51%, Umbrii 40%, Toskani 37%, Emilii 35%, Lazio 33%, Veneto 25%, Liguri 17%, Lombardii 13%. (Najbolj prosvitljena italijanska provinca

je Piemont, kjer je samo 11% analfabetov. — Samo v Julijski Krajini ni izdan izkaz. Ker jih je sram, da je tam največ 4—5% nepismenih.

Češko odlikovanje Mussolinija. 5. novembra t. l. je bila v Rimu proslava italijanske zmage (ko niso bežali) in je češkoslovaški poslanik Mussolinij in državnim podtajnikom izročil češkoslovaški vojni križ. Morda ga pri kaki proslavi »italijanske zmage« nad slovenskim življenjem v Julijjski Benečiji tudi še odlikujejo.

Nov volilni zakon se je razpravljal pod italijanskim senatom 12. novembra. Poslanska zbornica ga je že sprejela. Tudi ta zakon je kamen k uničenju slovenskih pravic.

Republikansko gibanje v Grčiji se vedno bolj širi. Dasi so velesile proti, da bi postala Grčija republika, vendar ne bo nič pomagalo, ker je večina strank za odpravo monarhije.

Letina krompirja v Jugoslaviji. Po podatkih ministrstva za poljedelstvo in vode se je pridelalo v državi 10 milijonov meterskih stotov krompirja in sicer na površini 206.000 ha. Od vseh pokrajin je pridelala največ Hrvatska in Slavonija in sicer 4 milijone meterskih stotov.

Zarota madarskih in bavarških fašistov je bila odkrita. Hoteli so na Madžarskem vpostaviti monarhijo in vpasti v Avstrijo. Aretiranih je mnogo oseb.

V Bolgariji je bil izvršen atentat na našega vojnega atašea. Jugoslovanska vlada je dala Bolgariji energičen ultimatum, v katerem so bile zahteve o kazni zločinca in tudi med drugimi, da oddelek vojaštva počasti zastavo SHS. Bolgarija je na ultimatu odgovorila, da izvrši zahtevano.

Popolna prepoved alkohola v Ameriki. Konferenca guvernerjev Zedinjenih držav je sprejela predlog državnega predsednika Coolidgea, da se popolnoma prepove alkohol. Proti sta bila samo dva. — Tudi pri nas bi kaj enakega ne škodovalo.

Uspešno sredstvo proti sklerozi (poapnenju žil) je izumil profesor češke praške dr. Mladejevski. Sredstvo-serum, se imenuje »Sklerosirup Mariacherma«.

Volkovi in medvedi v Rusiji se pojavljajo letos v velikih tolpah in so naredili ogromno škodo. Po nekaterih gubernijah so uničili do 25% živine. Vlada je odredila vojaške oddelke, da love zveri.

Razno.

Kako narava pokopava svoje mrtvece.

Nedavno je neka ameriška naravoslovna družba razpisala nagrado za najboljšo razpravo o vprašanju, kje sloni pokopljueje svoje mrtvece. Skoraj nikdar se namreč še ni našlo mrtvega slona, ki je poginil naravne smrti.

A ne samo glede teh velikih debelokožcev — kam izginejo mrtve živali vobče, je zagontno vprašanje. Kako pokoplje narava svoje mrtvece? Vemo n. pr. da se prav redko najde trupelce mrtvega ptiča bodisi v gozdu ali na polju. Pokopavanje mrtvih živali vrši narava na način, ki je zanimiv in pozornosti vreden. Kot grobokopi narave poslujejo zlasti gotove vrste žuželk, med katerimi je najvažnejši takoimenovani grobar (Necrophorus vespillo). Te žuželke spravljajo z neverjetno spretnostjo manjše mrtvece pod zemljo. Opozorjeni po smradu, ki ga mrhovina razširja, prihajajo te žuželke v velikem številu, zlezejo pod mrtvo telo in s skupnimi močmi zgrebejo prst tako spretno, da se mrtvec vedno globlje pogreza v zemljo. Žuželke pokopljejo živali do 30 centimetrov globoko ter opravljajo ta posel z vztrajnostjo, ki je vpričo njih-

hovich majhnih telese vsega občudovanja vredno. Tako so štrje taki grobarji, ki jih je neki naravoslovec imel v svojem terariju, v dobi 50 dni pokopali dva krta, tri ptiče, štiri žabe, dve kobilici, vrhu tega še čeva pete žabe in dva koščka govejih jeter. Če je malo ševilo teh žuželk v 50 dneh opravilo to razmeroma veliko delo, potem pač lahko pojмимо, kako hitro te živalice, ako se zberejo v velikem številu, spravijo mrtvece pod zemljo. Pri neki priliki se je tudi ugotovilo, da so te žuželke mrtvo miško zavlekile na drug prostor, ker so bila tla neugodna za pokop mrtveca.

Seveda se tak brezplačen pokop ne izvrši zgolj iz ljubezni do bližnjega. Žuželke vrše to naporno delo v svrhu ohranitve svojega plemena. Na zakopanem mrtvecu zlezejo samice svoja jajčeca, in ličinkam, ki že v desetih dneh izlezejo ter so izredno požrešne, služi mrhovina za hrano. Grobokopi narave so po svoji vnanjosti prav čedne živalice, njihova kratka črna krila so rdeče prepasana.

Jabolko brez joder so iznegovali na vrtu H. Jonesa v bližnji okolici Huntingtona v Virginiji. Cvetje matičnih jablan se ne odpre kakor pri ostalih drevesih, ampak njih popki otekajo ne da bi

končno počili in se izpremenili naposled v plod. To je tak razvoj, kakor pri figovem drevesu. Jabolka imajo skoraj 3 palce v premeru. Pa tudi v kanadskem mestu Abbotsfordu so iznegovali brezjodno jabolko famence. Torej jabolka, ki jih še Adam in Eva v raj nista poznala — ali pa so liste, radi katerih sta grešila.

Živali in kužne bolezni.

Klima je manj nevarna po svojih fizikalnih vplivih, kakor po epidemijah, ki se lahko razvijajo v njenem področju. Kužne bolezni prenašajo ljudje prav tako kakor živali; zato je važno, v kakšnih odnosih se nahajajo gotove živali do človeka.

Nad vse važna je vloga, ki jo igrajo živali pri širjenju kuge. Intimni odnosi med živaljo in človekom so tu zelo dalekosežnega pomena. Kugo prenašajo v prvi vrsti podgane, katere so okužili drugi glodavci. Med temi pa razsaja kuga lahko na več načinov; lahko jih mori trumoma ali pa jim prizanaša, tako, da ne povzroča pogina na celi črti, temveč zadeva samo poedince. Mnoge zagonetne epidemije imajo svoj izvor baš v tem, da ne moremo izslediti njih pravih vzrokov, ker so nam nedostopni.

V mnogih krajih bivajo ljudje kakor na vulkaničnih tleh; kuga razsaja, toda se jih ne prime. Krije se po kanalih, smetiščih in kletih med podganami. Samo en pihljaj vetra zadostuje, da se zanesse tudi med ljudi. Kužni bacili pa dospevajo v človeka na različne načine, največkrat potom bolh. Podganska bolha n. pr. vsesava obenem s krvjo tudi kužne bacile, ki živijo v krvi. Ko dospe taka bolha na človeka in ga s svojim rilčkom piči, prenese na ta način nanj kužne klice, ki žive v prej vsesani krvi. Tudi težke bolezni slezem, ki se pojavljajo v krajih severne Afrike kaor otroške bolezni, prenašajo živali, bolhe, komarji, uši in podobna golazen.

So kraji, v katerih je boj proti malariji silno težak. Vlažno vreme pospešuje razplojanje in množenje malaričnih bacilov. Ljudje, ki pridejo v take kraje, obole na mrzlici. Isto dožive tudi oni, ki stalno bivajo tam, ako zapuste svoje stalno bivališče. To se da raztolmačiti s tem, da vlada malarija v takih krajih kot otroška bolezen. Kdor jo preboli v prvih letih, temu poslej prizanaša, ali, kakor rečeno, samo dotlej, dokler ostane na mestu in ne izpremeni podnebja. Ako spremeni klimo, se mu lahko zgodi, da se bolezen nenadoma pojavi. Podobne slučaje opazamo tudi pri spalni bolezni, ki zahteva vsako leto neštivilno žrtev. Kamor dospe človek, ki trpi na spalni bolezni, povsod je soljudem opasen, ker tudi spalno epidemijo prenašajo muhe.

Iz teh primerov je razvidno, da so največji pospeševalci ljudskih epidemij živali. Zdravstveno stanje ljudi, ki žive v tropičnih krajih, je malone povsem odvisno od njih. Trgovina najbolj pomaga prenašati epidemije v oddaljene kraje; z njeno pomočjo dobivajo kužne bolezni tako obeležje, da popolnoma izgube svoj lokalni pomen.

Biološke posledice vojne.

V Kopenhagenu obstoja društvo za socialni študij posledic svetovne vojne. To društvo je nedavno izdalo zanimivo statistiko, iz katere je razvidno, da so v vojni se nahajajoče države izgubile od polovice 1914. do polovice 1919. leta nad 15 milijonov ljudi. Celokupno število prebivalstva se je zmanjšalo za okoli 45 milijonov in sicer je 10 milijonov ljudi padlo na bojnih poljanah, 20 milijonov zaradi nazadovanja porodov in 15 milijonov zaradi porasta smrtnih slučajev. Invalidov je na milijone.

Nemčija je izgubila 7 milijonov ljudi (10 odstotkov) in sicer 2 milijona vojakov, 1,2 milijona prebivalcev zaradi porasta smrtnih slučajev in 4 milijone zaradi nazadovanja porodov. Avstrija je od 10 milijonov ljudi prešnjega teritorija izgubila 1 milijon ljudi, in sicer 300.000 vojakov ter 150.000 duš zaradi nazadovanja porodov. Skupne izgube nemškega prebivalstva se cenijo na 8 do 8 in pol milijona ljudi. Francija je izgubila 400.000 vojakov, 1 in pol milijona duš zaradi nazadovanja porodov in 400.000 zaradi porasta smrtnih slučajev. (To je 8,4 odstotka od celokupnega števila prebivalstva.) Italija je izgubila 600.000 vojakov, 1.400.000 duš zaradi padanja porodov in 220.000 zaradi porasta smrtnih slučajev. (To je 6,4 odstotka od celokupnega prebivalstva.) Anglija je izgubila 800.000 vojakov, 850.000 zaradi nazadovanja porodov in 200.000 zaradi porasta smrtnih slučajev. (4 odstotke celokupnega prebivalstva.) Od malih držav je izgubila Srbija 1.650.000 ljudi, in sicer 690.000 vojakov, torej polovico več kot Francija.

Odgovorni urednik: Franc Belinc.
Tisk tiskarne Makso Hrovatin, Ljubljana.